

ΧΑΡΙΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ «Μάρκος Καμπάνης, Αναφορά στο Δέντρο» Δημοσιευμένο στο « Μάρκος Καμπάνης, Το Μουσείο των Δέντρων», εκδόσεις του Φοίνικα, Αθήνα 2011.

Το δέντρο, που γεννιέται, καρποφορεί και πεθαίνει, διαδραματίζει διαχρονικά και σε όλες τις εκφάνσεις της τέχνης ζωτικής σημασίας ρόλο για την αναπαράσταση του φυσικού τοπίου. Στη ζωγραφική, οι διαφορετικές και εξαιρετικά πολύπλοκες δομές και υφές της μορφής του αποτέλεσαν σε κάθε περίοδο γόνιμο πεδίο μελέτης και σχεδιαστικής εξάσκησης. Όμως το δέντρο δεν κερδίζει τους ζωγράφους μόνο με την ενδιαφέρουσα φόρμα του· πέρα από την ελκυστική εικόνα, το δέντρο γοητεύει καθώς επενδύεται με νοήματα που το αναδεικνύουν σε συνώνυμο της ζωής, σύμβολο γονιμότητας και αέναης αναγέννησης, άξονα του κόσμου που συνδέει τη γη και τα έγκατά της με τον ουρανό. Το δέντρο, λοιπόν, αποτελεί εικαστικό θέμα πρόσφορο, που από τις απαρχές της εικονογραφίας μέχρι τη σύγχρονη ζωγραφική, ενώ διαγράφει την αδιάλειπτη πορεία του στην Ιστορία της Τέχνης, μπορεί ταυτόχρονα να υποδηλώνει την ίδια την ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού. Λάτρης της φύσης και δημιουργικός ζωγράφος των στοιχείων της, όπως αποδεικνύει η αισθαντικότητα της γραφής του και η δεξιοτεχνία του στο χειρισμό ποικιλόμορφων υλικών στην απόδοση τοπίων και δέντρων εκ του φυσικού, ο Μάρκος Καμπάνης επιδιώκει με την πρόσφατη δουλειά του, με τίτλο «Το Μουσείο των Δέντρων», να αποκαλύψει το αδιόρατο νήμα που διατρέχει και συνενώνει στο πέρασμα του χρόνου ιστορικές ζωγραφικές αναπαραστάσεις του δέντρου· ένα νήμα λεπτό, μα ικανό να συνδέει την εικονιστική απόδοση του θέματος και τους συμβολισμούς πίσω απ' αυτήν από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, σε τόπους από τη Δύση μέχρι την Ανατολή, με τρόπους από ιδιαίτερα ορατούς έως και αναπάντεχους. Γι' αυτή τη μελέτη του, ο Καμπάνης επιλέγει υπάρχουσες ζωγραφικές απεικονίσεις του δέντρου, καταγεγραμμένες στην Ιστορία της Τέχνης, τις οποίες «μεταγράφει» μέσα από τη δική του αισθητική προσέγγιση σε νέους προσωπικούς πίνακες. Ως αποτέλεσμα κατορθώνει οι δημιουργίες αυτές –έργα μικτής τεχνικής, με κυρίαρχα υλικά το παστέλ, το μολύβι, το κάρβουνο και το ακρυλικό, σε χαρτί ή ξύλο– να αποτυπώνουν συνοπτικά και να ξετυλίγουν μπροστά στο βλέμμα του θεατή μία μικρή ζωγραφική Ιστορία της Τέχνης για το Δέντρο. Με την επιλογή αυτής της θεματικής, ο Καμπάνης δεν αποκαλύπτει μόνο το «τόλμημα» ενός καλλιτέχνη που αποφασίζει να επαναδιατυπώσει γνωστές απεικονίσεις του δέντρου που έχουν αφήσει έντονα το χνάρι τους στην Ιστορία της ζωγραφικής· παράλληλα, φανερώνει το πάθος του ερευνητή που τον χαρακτηρίζει, του ανθρώπου που αφομοιώνει το θέμα του –την πληθώρα των απεικονίσεων και τις παραλλαγές του– μελετώντας σε βάθος τον πλούτο της Ιστορίας και της παράδοσης, επενδύοντας χρόνο σε μουσεία τέχνης, σελίδες βιβλίων και διαδικτυακούς τόπους. Έτσι, η έκθεση του «Μουσείου των Δέντρων» μπορεί να ιδωθεί και ως μία αναπαράσταση της έρευνας του ζωγράφου, ως ένα αρχείο όσων ο ίδιος θεωρεί άξια λόγου, γραφής και συλλογής αναφορικά με το δέντρο. Την οπτική αυτή ενισχύει ο τρόπος που διαρθρώνεται η παρουσίαση των έργων: η κύρια ενότητα της έκθεσης απαρτίζεται από μικρούς, πανομοιότυπους σε μέγεθος πίνακες, όπου δέντρα διαφόρων πολιτισμών και ιστορικών περιόδων, άλλα «προκλητικά» αναγνωρίσιμα μέσω της εικαστικής γλώσσας του καλλιτέχνη τους κι άλλα ανυπόγραφα ζωγράφων της αρχαιότητας, υπενθυμίζουν καταρχάς τα αρχικά «μοντέλα» που ζωγραφίστηκαν ξανά από τον Καμπάνη. Παράλληλα, όμως, αυτά τα νέα έργα προκύπτουν «ισοβαρή» μεταξύ τους, προτρέποντας το θεατή να αναζητήσει

αισθητικές και συμβολικές συγγένειες, στοιχεία σύγκλισης κι απόκλισης στην απόδοση του ίδιου θέματος. Εξαιρετικά περιεκτική, η συλλογή των δέντρων του Καμπάνη αναπαράγει ασσυριακές αναπαραστάσεις, περσικές μινιατούρες, εύθραυστα ιαπωνικά δέντρα, ινδικές παραστάσεις, αποσπάσματα αρχαιοελληνικών αγγείων, δέντρα βυζαντινής τέχνης, γοθτικά μοτίβα κι άλλα της Αναγέννησης, της ρομαντικής ζωγραφικής, του ρεαλισμού και των μοντέρνων τεχνοτροπιών· δέντρα του Μαντένια, του Μποτιτσέλι, του Τισιανού, του Σερά, του Σεζάν, του Βαν Γκογκ, του Κλιμτ, του Μπρακ και του Μοντριάν, αλλά και σημαντικών Ελλήνων ζωγράφων, όπως του Μαλέα, του Παπαλουκά ή του Παρθένη. Κατέχοντας πλέον τις προσωπικές του αναπαραστάσεις των δέντρων της Ιστορίας, ο Καμπάνης εκμεταλλεύεται αυτό το υλικό για να πυροδοτήσει το δικό του διάλογο με το δέντρο και τις σημασίες του. Δημιουργεί, έτσι, μικρές παραστάσεις ολόκληρων δέντρων ή αποσπασματικών λεπτομερειών τους, που μοιάζουν με ιδιότυπους «σφραγιδόλιθους», και παραθέτει αυτά τα δέντρα-μινιατούρες ως πολύτιμα ευρήματα της Ιστορίας της Τέχνης προς σπουδή. Στήνει μία στήλη όπου στις τέσσερις πλευρές της συνθέτει διαφορετικές εποχές –αρχαιότητα, Βυζάντιο, Αναγέννηση και νεότερους χρόνους– και μια διαδρομή από την Ανατολή στη Δύση, υποδεικνύοντας τη δημιουργική συνομιλία μεταξύ απεικονίσεων δέντρων διαφορετικών καλλιτεχνών (στη μοντέρνα περίοδο, επί παραδείγματι, το τοπίο συντάσσεται με την αρμονική συνένωση δέντρων του Ντεραίν, του Μοντριάν και του Παπαλουκά). Αποτυπώνει σε μικρές επιφάνειες μοτίβα που «μαρτυρούν» την υπογραφή των ζωγράφων τους (όπως το εξπρεσιονιστικό δέντρο του Κλιμτ ή το μυστηριακό φεγγάρι του Μαγκρίτ που «κατοικεί» ένα φύλλωμα). Ακόμα, παραλληλίζει αναπαραστάσεις διαφορετικών εποχών που δομούνται με όμοια σχεδιαστική λογική ή συμβολισμό (χαρακτηριστική η παράθεση φυλλωμάτων που στο εσωτερικό τους εντάσσεται κάποιο σύμβολο, όπως τα πουλιά σε βυζαντινά φύλλα, αλλά και το αινιγματικό μάτι μέσα στο φύλλωμα του Μιρό). Φυσικά, και στην ενασχόλησή του με το δέντρο μέσα από τη ζωγραφική ιστορικών απεικονίσεών του, δεν παύουν να συγκινούν τον Καμπάνη η εμβάθυνση στη διαδικασία της ζωγραφικής πράξης, η αποτύπωση του μέτρου, της αρμονίας και της εσωτερικής γεωμετρίας του σχεδίου, η εκφραστική αξία της φόρμας. Είναι αναζητήσεις που απασχολούν το ζωγράφο ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70, όταν προσεγγίζει ζωγραφικά το τοπίο, και συνεχίζονται τα επόμενα χρόνια που ασχολείται με την αναπαραγωγή του δέντρου εκ του φυσικού, ως αυτόνομο θέμα ή ως μέρος του φυσικού περιβάλλοντος. Στους στόχους του διαφαίνονται η αναζήτηση της αισθητικής ισορροπίας και η διαμόρφωση μιας εικαστικής γλώσσας που αποπνέει καθαρότητα και διατηρεί το πνεύμα του τόπου. Στο «Μουσείο των Δέντρων», ο Καμπάνης επεκτείνει την προβληματική του ως προς την απεικόνιση του δέντρου στρέφοντας το βλέμμα του στα παραδείγματα της Ιστορίας, χωρίς διάθεση σύγκρισης ή αντιπαραβολής αυτών των έργων με το δικό του, και δίχως να υποπίπτει στο σφάλμα της στείρας αντιγραφής. Στους πίνακές του, ο Καμπάνης αναφέρεται στα προγενέστερα έργα, τα οποία ενσωματώνει στη δική του δημιουργία ως μέρος του θεματός του, παραθέτοντας τους τρόπους που οι ζωγραφικές αξίες τους εκφράστηκαν στη δική τους πραγματικότητα. Μάλιστα, χάρη στην αδιάκοπη επιθυμία του για νέες «λύσεις» στα ζωγραφικά «προβλήματα», προχωρά ακόμα παραπέρα: δημιουργεί σειρές τυπωμάτων και σχεδιασμάτων παλαιότερων απεικονίσεων δέντρων όπου άλλοτε παραλλάσσει τα χρώματα, άλλοτε βήμα-βήμα υπερτονίζει στοιχεία ή απαλείφει άλλα, προκειμένου να προκύψουν γέφυρες μεταξύ έργων φαινομενικά ασύνδετων και νέοι εκλεκτικοί συσχετισμοί στη σχεδιαστική δομή τους. Διατρέχοντας την ιστορία της

ζωγραφικής, τα έργα του Καμπάνη εξωτερικεύουν τον εκάστοτε τρόπο θέασης του δέντρου και της φύσης ανά τους αιώνες, και εκφράζουν εσωτερικές αναζητήσεις κάθε ιστορικής εποχής. Σε μια έκθεση που καθ' όλη τη διαδρομή της συμπορεύεται με διάφορα ρεύματα της Ιστορίας της Τέχνης, οι δημιουργίες του «Μουσείου» κατορθώνουν να διεισδύσουν στη φύση και την ψυχή των πραγμάτων, και να αποκαλύψουν διαχρονικές αξίες. Κι αυτό συμβαίνει γιατί πηγάζουν από μία καλλιτεχνική πρακτική που διαθέτει βάθος, ουσιαστικό περιεχόμενο και τη δεινότητα να διατυπώνεται μέσα από ένα καθαρό, στερεό, μα και συνάμα ευαίσθητο προσωπικό ιδίωμα.